

แล้วปลูกต้นไม้ ไร่รอบๆ พื้นที่ ก็สามารถเจริญเติบโตได้ ซึ่งไม่ใช่ปลูกในพื้นที่เป็นไม้โตเร็ว ไม้ผลและไม่ตั้งเดิม วิธีการปลูกป่าแบบนี้มีอัตราการรอดตายของพันธุ์ไม้ค่อนข้างสูงเป็นการปลูกป่าจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง วิธีการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงเรียกว่า **“การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก”**

ถังพักน้ำปล่อยให้น้ำล้นไหลสู่ด้านล่าง

การปลูกไม้ 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง (ไม่มีค่า ไม้โตเร็ว ไม้ผล) บริเวณรอบๆ อ่างเก็บน้ำเพื่อประโยชน์ในการเผาถ่านและทำฟืน รวมทั้งการอนุรักษ์ไว้ด้วย ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่ต้องการน้ำน้อยเป็นหลัก ปลูกป่าอนุรักษ์ในเขตป่าสงวนเหนือที่ดินของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชประชานิ (17 พ.ศ.28) ซึ่งหมายถึง ไม้ย่างที่ 1 ปลูกไม้มีค่าหรือตั้งเดิม ที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ไม้ประดู่ มะค่า เต็ง เต็ง รัง ยางนา ฯลฯ เนื่องจากไม้ตั้งเดิมมีความแข็งแรง และทนต่อสภาพของดิน ฟ้า อากาศได้เป็นอย่างดี ไม้ย่างที่ 2 ไม้โตเร็ว เช่น กระถิน สะเดา ชี้เหล็ก ไข่ ฯลฯ เพื่อพัฒนาและสร้างหน้าดินขึ้นใหม่ ไม้ย่างที่ 3 การปลูกไม้ผล เช่น ขนุน มะม่วงหิมพานต์ มะม่วงป่า มะขาม มะขามเทศ ฯลฯ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ มีรายได้ในอนาคต และประโยชน์อย่างที่ 4 คือการอนุรักษ์ดินและน้ำ สร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่เป็นการอนุรักษ์พืชพรรณไม้ไว้ ไม้ที่ร่วงหล่นทับ ถมกันมากขึ้น และมีกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ กลายเป็น หน้าดินใหม่ ส่วนความชุ่มชื้น เกิดจากร่มเงาของต้นไม้ช่วยลดการ ระเหยของน้ำ ในดิน ซึ่งเป็นการสร้าง ป่าแบบผสมผสานได้อย่างกลมกลืน และเกิดความสมดุลในระบบนิเวศ ป่าไม้ได้เร็วยิ่งขึ้น

น้ำบางส่วนที่ไหลล้นจะลงมาสู่แนวฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check dam) สร้างความชุ่มชื้น ให้ทั่วพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการปลูกป่าการกระจายน้ำจากฝายชะลอความชุ่มชื้นโดยการใช้ท่อไม้ไผ่เจาะรูต่อขยายไปทางด้านข้าง ให้น้ำกระจายครอบคลุมพื้นที่ ปัจจุบันได้นำท่อยาง หรือท่อ PVC มาใช้เพื่อสร้างความชุ่มชื้นและยังสามารถใช้เป็นแนวควบคุมไฟป่าได้อีกด้วย และทำการ ปลูกป่าเสริมในพื้นที่บริเวณนั้น

การฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนและระบบนิเวศน์ป่าชายเลน
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานพระราชดำริความว่า “จัดหาพื้นที่ เพื่อทดลองปลูกและฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน เพื่อให้ทันเวศวิทยา ป่าชายเลนกลับคืนสู่ธรรมชาติ” (14 ส.ค. 2537) เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวติดกับทะเล เวลามีน้ำขึ้น สัตว์ทะเลชนิดต่างๆ จะเข้ามาในคลองน้ำจืด เมื่อมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จะเป็นแหล่งอาศัยแหล่งเพาะและขยาย

พันธุ์สัตว์น้ำ แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ วัยอ่อนเมื่อเจริญเติบโตก็จะออกสู่ทะเล เป็นแหล่งอาหารของประชาชนต่อไป

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

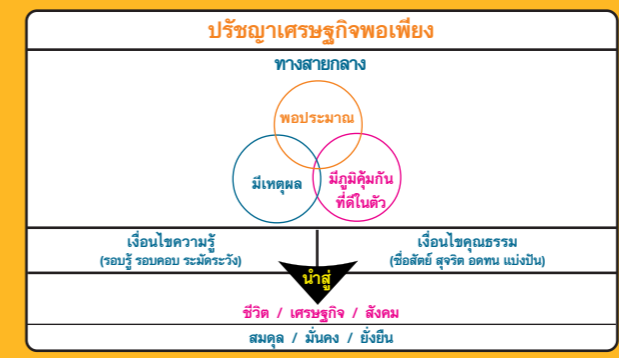
มุ่งหมายพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ราษฎรทำการเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสานวนเกษตร เกษตรอินทรีย์และฟาร์มผสมผสานเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดทั้งปี โดยรายได้นี้มาจากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ คือ มีรายได้เป็นรายวัน และรายสัปดาห์ จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักสวนครัว เช่น ผักบุ้ง คะน้า กวางตุ้ง ชะอม และมะเขือต่างๆ เป็นต้น มีรายได้เป็นแบบรายเดือน คือ เก็บผลผลิต จากพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดหวาน แตงกวา ถั่วพูลู บวบ เป็นต้น รายได้แบบรายปี คือ ได้จากไม้ผลต่างๆ ที่ออกผลตามฤดูกาล เช่น มะม่วง ขนุน ชมพู่ มะปราง และไฟตง เป็นต้น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง “ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความพอเพียง ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับที่พอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข
การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ฟื้นคืน คั้นป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดเพชรบุรี

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในเขตพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ตามประกาศพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2467 ซึ่งคลุมพื้นที่ใน ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 22,627 ไร่

ประวัติความเป็นมา จากการทำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมพสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย พระองค์ ทรงได้พบเห็นสภาพปัญหาของพสกนิกรโดยเฉพาะเกษตรกร และเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรพื้นที่ห้วยทราย ซึ่งแต่เดิมพื้นที่แห่งนี้มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อเวลา

ผ่านไปได้มีการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการใช้สารเคมีที่เกินความจำเป็นดินขาดการบำรุงรักษา คุณภาพ ของดินเสื่อมโทรม ทรงมีพระกระแสรับสั่งว่า **“หากปล่อยทิ้งไว้จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด”** และได้พระราชทานพระราชดำริ ให้พัฒนาพื้นที่ส่วนหนึ่งของพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เป็นศูนย์ศึกษา การพัฒนาด้านเกษตรกรรม โดยเน้นการปลูกป่าไม้ให้กลับอุดมสมบูรณ์ดังเดิม สามารถทำการปลูกพืชชนิดต่างๆ ควบคู่ไปกับการปลูกป่าและการเพาะปลูกพืช จัดระเบียบราษฎร ให้ราษฎรในพื้นที่

การบุกกรุก

ความเสื่อมโทรม

โครงการเข้าอยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับธรรมชาติ ให้ราษฎรเข้าร่วมดูแลรักษา ตลอดจนได้อาศัยผลผลิตจากป่าและเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ โดยไม่ต้องเข้ามาบุกรุกทำลายป่าอีกต่อไป

เดิมสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มอบหมายให้ กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ เป็นหน่วยรับผิดชอบ ต่อมาเมื่อมีการแบ่งส่วนราชการใหม่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีหน่วยงานสนองพระราชดำริ โดยตรง เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงได้ขออนุมัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดตั้งศูนย์อำนวยการโครงการพัฒนา เพื่อสนองพระราชดำริโดยตรงสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อนุมัติให้จัดตั้ง ศูนย์อำนวยการโครงการพัฒนากองบังคับการฝึกพิเศษกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และเมื่อวันที่ 30 มิ.ย. 2548 ศูนย์อำนวยการโครงการพัฒนาจึงเข้ามารับผิดชอบการปฏิบัติ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ร่วมกับส่วนราชการองค์กรเอกชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมดำเนินการพัฒนา พื้นที่โดยมีรูปแบบ 3 ประการ คือ ประการแรก คือการพัฒนาฟื้นฟูสภาพดิน ประการที่ 2 การสร้างป่าหรือการคืนป่า ประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ราษฎรในพื้นที่ โดยยึดถือแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานให้ไว้เป็นหลักปฏิบัติ คือ

การฟื้นดิน

ปลูกแฝกเป็นกำแพงกันดินไว้ให้หนึ ปลูกต้นไม้ชั้นใหม่ในพื้นที่ ไบไม้ร่วง หลนทับถมย่อยสลายเป็นดินดีดินใหม่ก็ใหม่แผกกันไว้ใช้ทำกิน

การฟื้นดิน

โดยการปลูกหญ้าแฝกเป็นกำแพงธรรมชาติที่มีชีวิตศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกวางตามแนวระดับให้กอชิดติดกันตามความเหมาะสมของพื้นที่ลาดชันเพื่อช่วยลดความเร็วของกระแสน้ำที่เกิดจากการชะล้างของหน้าดินในบริเวณร่องน้ำ แนวของหญ้าแฝกช่วยเก็บกักตะกอน เป็นกำแพงป้องกันดิน ตามธรรมชาติ ล้อมดินไว้เพื่อสร้างหน้าดินขึ้นมาใหม่ โดยทำการปลูกป่า เสริมลงไปในพื้นที่ส่วนบริเวณแหล่งน้ำรากของหญ้าแฝกยังช่วยดูดซับสารเคมี ซึ่งเป็นวิธีการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

การฟื้นฟูสภาพดินที่แข็งเป็นดาน

งานศึกษาทดลองปลูกหญ้าแฝกในดินที่แข็งเป็นดาน

การกระจายความชุ่มชื้น

แต่เดิมพื้นที่มีความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นเขตอับฝน เกิดสภาพเป็นทะเลทราย เมื่อมีฝนตกเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ต้นไม้ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ภูเขาเป็นสภาพเป็นเขาหัวโล้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้จัดหาแหล่งน้ำ เพื่อสร้างและกระจายความชุ่มชื้นในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการดังนี้ คือ

คันดินกั้นน้ำและคันดินเบนน้ำ

1) **คันดินกั้นน้ำ (Terracing)** คือ การสร้างคันดินขวางพื้นที่ลาดเอียง (ลาดเท) ในบริเวณพื้นที่ราบเชิงเขา ทำการขุดพื้นที่บางส่วนให้เป็นแอ่งขยายให้กว้าง มีลักษณะคล้ายอ่างน้ำขนาดเล็ก ใช้เก็บกักน้ำไว้ในพื้นที่ สร้างความชุ่มชื้น และน้ำบางส่วนสามารถซึมลงสู่ใต้ดิน ช่วยรักษาระดับน้ำใต้ดิน แล้วทำการปลูกป่าเสริมรอบๆ บริเวณแอ่งน้ำหรือเหนือคันดินกั้นน้ำ เพื่อสร้างป่าขึ้นมาใหม่

คันดินกั้นน้ำ

2) **คันดินเบนน้ำ (Diversion)** คือ การขุดดินให้เป็นร่องหรือบางส่วนยกระดับคันดินให้สูงขึ้น สร้างขึ้นเพื่อเชื่อมต่อกับคันดินกั้นน้ำทั้งสองด้านเข้าหากัน

เมื่อมีฝนตกและปริมาณมาก น้ำสามารถไหลกระจายไปตามแนวคันดินเบนน้ำได้ทั้งสองด้านได้อย่างทั่วถึง ถ้าปริมาณน้ำเกินความจุของแอ่งน้ำหรืออ่างเก็บน้ำในแนวระดับ จะมีที่ล้นออกผ่นน้ำไปยังแนวคันดินกั้นน้ำและคันดินเบนน้ำด้านล่างเป็นแนวถัดไป สามารถควบคุมน้ำให้กระจายไปในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง คันดินเบนน้ำและคันดินกั้นน้ำสามารถใช้เป็นถนนสัญจรไปมาและยังใช้เป็นแนวป้องกันไฟป่าได้อีกด้วย

คันดินเบนน้ำ

การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือฝายแม้ว

หรือที่เรียกกันว่า **Check Dam** เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เกิดจากพระปรีชาสามารถอันยิ่งใหญ่ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงคิดค้นขึ้นเพื่อเป็นวิธีการในการสร้าง ความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าไม้ด้วยวิธีต่างๆ และประหยัด

ฝายชะลอความชุ่มชื้น

และได้ผลดีนั่นคือการสร้างฝายเล็กๆ ให้สอดคล้องไป กับสภาพธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ฝายชะลอความชุ่มชื้น (**Check Dam**) มีอยู่ 2 ประเภทคือ ฝายต้นน้ำลำธาร สำหรับกักกระแสน้ำไว้ให้ไหลช้าลง และสามารถซึมลงใต้ผิวดินเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น และอีกประเภทหนึ่งคือ ฝายดักตะกอนดินและทรายมิให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง ฝายทั้ง 2 ประเภทสามารถสร้างความชุ่มชื้นและชะลอความชุ่มชื้นและระบบวงจรน้ำที่อานวยประโยชน์แก่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่ง

การคืนป่า

การฟื้นฟูสภาพป่า

การฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิงให้กลับมามีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ดังเดิมนั้นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเป็นอย่างมาก และจะต้อง ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายตลอดจนราษฎรในพื้นที่ด้วย เช่นกันซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการปลูกป่าไว้ดังนี้

ระบบภูเขาป่าหรือระบบป่าเปียก คือ การนำพลังงานแสงอาทิตย์ (**ระบบโซลาร์เซลล์**) สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำขึ้นไปใส่ถังพักน้ำที่ก่อสร้างไว้บนภูเขาให้น้ำล้น และปล่อยให้ไหลกระจายไปตามพื้นที่โดยรอบถึงพักน้ำ

